

LUTAJUĆI BOKELJ

NIKOLA MALOVIĆ

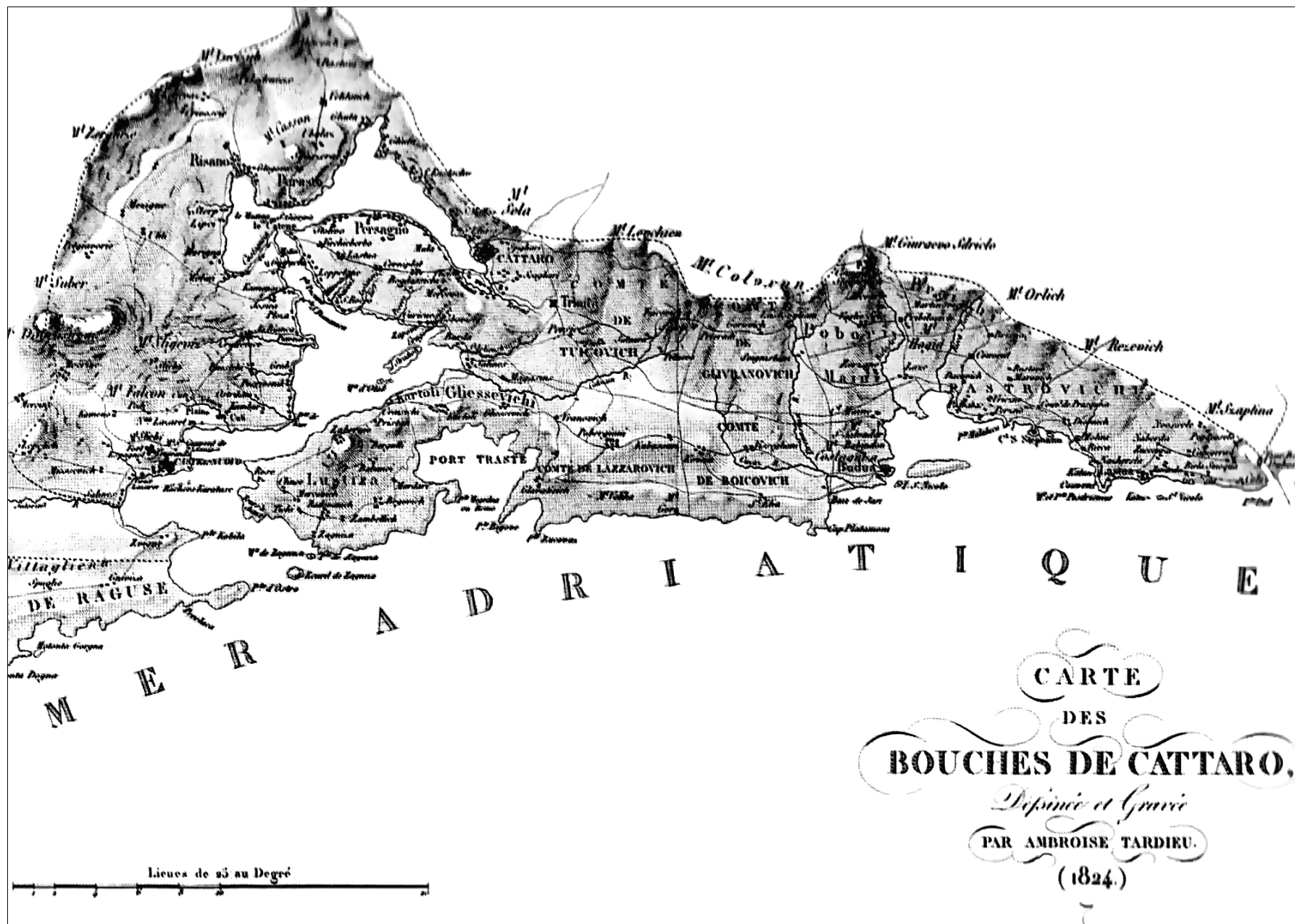
■ Laguna ■

Copyright © 2007, Nikola Malović
Translation Copyright © 2007 ovog izdanja LAGUNA

Edicija MERIDIJAN
Knjiga 7

Nacrt romana „Lutajući Bokelj“ nagrađen je književnom
stipendijom Fonda „Borislav Pekić“, 2003. godine.

Ženi Teodori

Boka Kotorska

1

Još uvijek mislim na srpskom. Zašto to kažem?

Zato što najprije valja znati ko govori, onda i što govori.

Zovem se Niko i rođen sam na Mediteranu. Mnogi danas kazuju da su takođe rođeni na Mediteranu jer Mediteran čine i najbliža brda, no sam ja progledao na obali, a takve stvari čovjeka gotovo da dvostruko određuju; oduzimaju mu sloj grubosti, i dodaju so lukavštine, iako prvo ne mora obavezno da bude gore od drugog. Pravo je čudo, držim, da uopšte jesam; riječi danas i ne moraju biti mjerilo postojanja.

Izvjernih se stvari čovjek dosjeti u banalnim prilikama. Kao onda kad sam se iz Budve vraćao za Kotor i uz put pokupio stoperku. Pjevušio sam u kolima trivijalni refren pobjedničke kompozicije s Budvanskog festivala. Finalno večerje muzičkog takmičenja označavalo je prelazak predsezone u sezonu. Biješe magnolije uveliko su cvjetale.

Cura blijede puti iznikla ukraj magistrale pod farovima, kose boje šargarepe, stopirala je. Leđima okrenuta moru, desnom šakom bješe prekrila jednu, i ovlaš, domalim i malim prstom, dotičaše drugu, lijevu dojku. Iza djevojke nazirali su se uvala Jaz, rt Jaz i u daljini, uvala Trsteno. Nad tim renesansnim pejzažom pomislih kako bi u nastupajućem špicu sezone jedna takva

usamljena prilika sigurno mogla da bude reklamni trik nekog ribljeg restorana, tehno-tratorije ili javne kuće.

Spadam u one koji bi danas prije upitati: – Čija si ti, mala? – negoli što bih prikočio i stao da trgam lastiš oko nećijih deceniju i po starih kukova. Bez veze je, s obzirom na moje godine, ali što je tu je: paradisex tablete zgutane na Mogrenu u klubu „Raj“ učinile su svoje. Mala je te hemije večerala poprilično.

Skrenuo sam lijevo, ka uvali Trsteno. I pričao. Isprva o Lutajućem Bokelju, bajkovitom junaku koji svakodnevno brodi talasima, ali ne morskim no radijskim. Kazao sam da na skali postoji taj od pamtivijeka. Mnogi ga poznaju glasom, rijetki mu znaju lik i stas – govorio sam, gledao povremeno udesno, u nju, i vozio. Čutala je sve vrijeme. Znala je da mi se dopada i bez riječi.

Bio sam star toliko da mi nije bio nepoznat umor. Ona pak, od one savršene specije koja svake godine dolazi na poklonjenje moru. Od vrste što je unaprijed svakom ljetu spremna da zavješta dio vlastite neponovljive čednosti.

Stoperka je zurila naprijed, slušala, možda varila, disala, gutala pljuvačku, polako dolazila k sebi, do uvale Trsteno. Pogledao sam. Mi, sami. Kada obrvama upitno progovorih well?, Fredi je Merkjuri s Radio Skale zapjevao *You Don't Fool Me*, refren s onoga svijeta.

Povukao sam ručnu na prelazu šljunka u pijesak, dvadesetak metara od obale. Svukao sam košulju. Mala je do tog trenutka držala glavu nagnutu k desnom ramenu i pramenovi crvenkaste kose vijorili su joj se niz otvoreni prozor. Kad je Mjesec počeo da svijetli iz šume primorskog bora, te iznad cijele pješčane uvale, moja je stoperka, izašav iz kola, konačno zamijenila pogled pred sobom za pogled oko sebe. Ushićeno je stala da osmatra hridine lijevo, hridine desno i more pred nama; dotčala je do vode, čučnula, ustala, okrenula se. Desnu je šaku opet položila na dojku, lijevom zahvatila kosu i ogrnula se njome, koljena

je sastavila, a desno stopalo malo vrgla u stranu. Gledala me s pijeska.

Mislio sam da se, ćutljiva, sa mnom poigrava. Da hoće da liči na boginju ljubavi.

– Šta radimo ovdje? – upitala je najzad.

Drogirana je bila u povlašćeni dan, ta, mighty Afrodita.

Počela je da vrišti.

Neko vrijeme sam je posmatrao. Vilenila je po plaži, utrčavala i istrčavala iz plićaka, pokazivala kažiprstom u mene – popela se na najbližu stijenu, i otud, bijesno je pjenila kao ono Ištar s Brijega bogova. Najzad mi je dosadilo to prenemaganje. Dok je čučala na stijeni, vidio sam da je ispod kose gola. Olizao sam prst ne da bih provjerio pravac vjetra nego da je ugasim. Prst je u nju ušao lako. Tada namah prestade s vikom.

– Gladni smo – rekoh.

Poljubio sam je.

Od predašnjeg je ćutanja imala ukus frutti di mare.

– I? Ko si. Ti? – zainteresovala se.

– Slušalac, draga moja. Čuo sam kako ti zavijaju crijeva.

– Istina. Dugo nisam stavila ništa u se – kazala je, mirnija.

Svukoh pantalone. Nakratko sam zaronio i pojavio se sa zamašnom količinom školjki. Njih je u uvali Trsteno bilo lako ubrati s hridi. Čak i noću.

Sakupio sam, pošto izronih, dvijema rukama borove iglice, i ukusne Mytilus amor poređah šiljatim krajem ljuštore nadolje. Na vatri su se, čas kasnije, iz igličastog pepela školjke prošepurile otvorene, tople i spremne za jelo. Tako su, valjda, večerali i Pirusti, Prabokelji. – Mmm – mrmljala je kao osoba koja na more nije došla samo gladna ljubavi. Rastvarala je i bacala nazad u more ljuštore nakon što bi iz njih posisala mesni sadržaj. Čekao sam da sve pojede. Poneku u stranu hitnutu ljušturu Mytilis amora hvatao sam pokretom kojim se lovi muva, uzimao je, i na mjesečini se ogledao u njoj: na svakoj unutrašnjoj uglačanoj polovini ljuštore bio je on, Lutajući Bokelj.

– Mmm, kako ovdje miriše na More... – rekla je. Iz kola.

Mlazom sam šarao unaokolo. Biljke su, pomokrene, intenzivno mirisale. Vidio sam gdje spermom, kao pužica, balavi prugaste presvlake i otire se iskorišćenom vaučer karticom.

I mislio sam: sirotica, gledajući je usnulu tokom vožnje. Povareta. Prva noć na moru, promućurna ženka, ne ženka, a već rob predubjeđenja što ih oko sebe u koncentričnim krugovima širi Mediteran, prastara droga sa primjesama joda, eteričnih ulja, s nešto malo više soli, zaostalog predsezonskog mirisa pomorandžinog cvijeta, vječitog lovora i ostalih esencija garniranih na ovalu punom ribe ili školjki. Da je kojim slučajem opet sretnem i da povičem iza njenih leđa: Ej, Nives!, Marina!, Džoana!, Helga!, Jin!, Ajša!, Majda!, ili ej, Kimberli! – ona bi se okrenula, pogledala me kroz ukrasna sočiva s prepoznatljivim paradisexovim logom. I rekla bi: – Ne zovem se Nives... A ti, mili? Kako se ti zoveš?!

Zovem se Niko.

Mogao sam biti i Nikanor, Nikolaj, Nikodim, Nikola, Nikon... Ipak, ne. Mojim se roditeljima dopao hipokoristik od svih tih lijepih starih imena. Na kraju je bilo kako su htjeli: Niko. To nisam rekao stoperki. Rekao sam joj nešto o svojim očima, jer me je pitala:

– Na koga imaš plave?

– Otac mi je kazivao da su mi se oči obojile u plavo čim me julskim morem primalja oprala od krvi. – Malo sam zastao. Priča o očima računala se u familiji u duže storije. – Kažem, u plavo su se prometnule baš kao i ocu, đedu, prađedu, čukundedu, navrnđedu, askundelu, kundelu i kurebalu, premda sukurdovu nisu. Taj je plavo opazio tek 1691, i to odozgo, s brda iznad Novoga, u godini kada se duž obale taman nabrajalo da ima ravno 472 ljeta otkako je nekima iz roda Sveti Sava ulazio u kuću. Glavom, bradom i oreolom. Prepričavalo se da je sukurdov isprva ustuknuo vidjevši more! Tako nešto nije očekivao. Premda je slušao, što nije isto. Stao je naizmjenično

šamarati sebe, kozu, i orla na ramenu, a potom je uzeo krstiti se, gore-dolje-desno- lijevo, mučen dvostrukom upitanošću pred tim Morem. Vratiti se s nosećom ženom i roditi na kamenu sljedećeg gladnog u 1691. – ili – nastaviti vijugavim kamenim zmijskim putem nizbrdo, umiti se u morskom ogledalu, i tu, među braćom, poroditi se 1691? I vječito biti sit makar ribe, a ako bude – i kozletine. Istina, s planine je sukurdovu pogled na more, palme, oleandere, pomorandže i vinograde morao da izgleda kao pogled na Eden, jer je bio put istoka. Htjeti nešto preko toga bilo bi hljeba preko pogače. U isto vrijeme, na obali se govorilo i *sapienti sat*, ali ne ni tako oduvijek. Nego se uz obalu govorilo uvijek, kad bi ko nogom stao na granicu kopna i mora, vazda naški: mudrom dosta. Tako se govorilo i na feničanskom bokeljskom, da je tu mudrom pomorcju kraj.

I rekao sam:

– Mogao sam biti bilo ko i mogao sam se roditi bilo gdje, ma nisam. Nego sam se rodio u Kotoru. Prvo što spoznah jeste bilo to da je ljeto jedno, i da je nedjeljivo. A da je ostatak godine djeljiv na jesen, zimu i na proljeće. U redu, i najtopliji se stađun može podijeliti na jun, jul i avgust, no vještački, kao što su Grci podijelili jedinstveno tekstualno tijelo Homerove Ilijade i Odi-seje na baš 24 pjevanja. Progledao sam u Kotoru. Gle. More je sa zapada pritjeralo grad uz visoku, okomitu stijenu. Sa istoka ga je priklopila planinska kamena međa zvana Pestingrad. Poslije šeststogodišnjeg vizantijskog uživanja u sigurnosnoj sjeni, Stefan Nemanja promijenio je zastavu nad gradom 1185. i preporučivao se, mahom ljeti, u *svom vjernom, serbskom, stonom, ljubljenom i slavnom gradu* sve do 1371. Storijska o postanku turističke meke kazuje gdje su upravo Kolhiđani, našavši se za krmom Argonautima, Jasonu, Herkulu, Tezeju, Poluksu, Kastoru i Orfeju – u potjeri za simbolom svega pomorskog bogatstva, zlatnom runu – osnovali Kotor. Druga kazuje gdje je baš car Stefan Dušan, više grada, gdje se u pestingradskom alpinumu vidi i danas pećina, počeo kopati temelje da grad gradi Kotor u

planini. Vila Alkima, grčki Snažna, rekla mu je da grad ne gradi u oblacima, gdje mu nema brodu pristaništa i gdje mu nema konju poigrišta, nego da grad gradi na obali. Pa tako i bi...

Sve sam to rekao, ali je djevojka u međuvremenu zakunjala na prednjem sjedištu i iz ruke ispustila riđi pramen kojim je krila da je iz kluba „Raj“ nikla bez odjeće.

Taj put, samo taj put, Lutajućeg Bokelja nije slušao niko. Moja nesuđena slušateljka htjela je da se preveze do unutrašnje zalivske obale poluostrva Sveti Nikola, koliko sam shvatio, do tamošnje spomen-ploče Aleksandra Jerkova. Tu je negdje imala praznu vilu. Skrenuo sam lijevo na raskrsnici kod aerodroma, vozio pored Soliotske lagune i zaustavio se u blizini jednog od tamošnjih uzgajališta školjki. Zakočio sam i prenuo je iz polusna.

Poljubila me bunovno u obraz, rekla: – Ako se ne promijeniš, potražiću te.

Bilo je negdje iza četiri izjutra, predsezona i sve ostalo.

To će reći kako su po danu kornjače još imale kakvu-takvu šansu da pređu kolovoz i nestanu u makiji. S druge strane to je značilo da noću brojne cefalopode izlaze iz već toplog mora ne bi li našle pašu u obliku kožaste alge, bračića. Spustio sam se do igala i posmatrao jutarnji fenomen na samoj međi zalivske vode i osekom promovisanog kamenja, mediteranskog kopna. Cefalopode su opsjele porozne gromade naseljene prstacima. Prstaci, naravno, nisu svijetlili jer to nije u njihovoj moći, ali su zato noćnu kamenu trpezu obasjavale sićušne luči bijelih pedoča, školjki koje takođe žive u kamenu, poput rečenih prstaca i kamenara, poput klinčića na kraju krajeva, ali su svi ti pedoči svijetlili i cefalopode upućivali na nabubrele djelove bračićevog tijela, zapravo na izdanke ukusnih algi.

Nedaleko od mjesta na kom sam se obreo, tačno preko puta Sveštenog arhipelaga, sa svjetionikom u dnu perspektive – čuo sam ljubavne uzdahe, sačekao malo dok nisu svršili i zaputio se kamenim žalom ka akterima predsezonske ljubavne drame.

Zatekao sam ih nekih stotinak metara dalje, obnažene, spremne da se odaju čarima noćnog kupanja. Da nije bilo svjetlećih školjki, ne bih ih bio poznao. Zanimalo me odakle su, koliko se dugo poznaju, koje su ponaosob vjeroispovijesti; da li se smatraju zaljubljenima, mogu li zarad priče koja će preinačena biti emitovana na talasima Radio Skale, htjeli oni to ili ne, objasniti po čemu se to razlikuje ugođaj vođenja ljubavi na plaži u odnosu na vođenje ljubavi u krevetu iznajmljene sobe, te da li su drogirani in this very moment, koje droge najviše imaju rad, da li su primijetili kolonije cefalopoda – i tome slično...

Ljubavnici su, kako sam i pretpostavljao, bili pod dejstvom paradisexa. Momčić je sjedio na kamenu i brčkao stopala. Ponekad ih je trzajem izvlačio; plavičastim su ga klješćancima pod vodom štipkali račići kozice. Djevojčica je stajala uronjena do brežuljka radosti. Vidjelo se da nešto stalno hoće da doda, jer je tu i tamo otvarala usta u namjeri da kaže koju. Najednom, kada je junoša proslavio: – Mislim da ću biti s *ovom* dok god budem mogao da vidim njene zvukove, da joj čujem boje... – ona je kriknula. Mladičino je tijelo najednom postalo zelenkasto-braon, gmizavo i pokretno. Vidio sam: opsjele su je cefalopode! One najbliže ustima počele su da joj ulaze u usnu duplju. Moj je mlađahni sagovornik povikao: – Do kurca! – panično stao da iz usta dragane prstima izbacuje cefalopode. Djevojčica je bljuvala zelenu pjenu. Vidio sam, potom, kako oboje bježe put Jadranske magistrale, tamo namiču usputnu divlju smokovinu oko nagosti, i trče dalje bosu. Neko su se vrijeme osvrtni, pokazivali prstima iza svojih leđa, dok nisu sasvim iščezli.

Da. Kolonije cefalopoda škriptale su ljušturicama. Plićak se pjenio. I naravno, svijetlio, ali sada ne više samo od bijelih pedoča već i od nebrojenog iritiranog zooplanktona. Osmatrao sam bioluminiscenciju sa žala i znao: nešto ih je preplašilo. Cefalopode su bezazleni morski mekušci. Neopremljene da naude čovjeku, sve su mahom bile nestale, kojekuda, po procjepima, u gustišu algi ili po rupama u kamenju iz kojih je neko već ubrao

prstace. Na vrijeme sam skočio na stijenu ponad plime, čučnuo, uronio ruku u more i brzim pokretom uhvatio jednu cefalopodu. Osjećao sam kako mi pipcima istražuje dlan i golica skupljene prste. Ljušturica joj je bila providna mekana opna kroz koju su se nazirali unutrašnji djelovi organizma. Nice, mislio sam, nice, samo još da pronađem komad adekvatne plastike, flašu od 2 ili 1,5 litra, anything, u čemu bih dakle tu sićušnost mogao transportovati do kuće. Poslužiće mi, životinjica. Za predskazivanje vremena.

U šaci mi je bila Kasandra, tako sam je nazvao.

No, kako to da nema baš niti jedne odbačene plastične flaše?!

Obično ih je tušta i tma po zabačenim plažama, ako ne usljed nemara, a ono zbog vjetra; predsezonski jugo, počesto, prekopa sve nataložene prošlogodišnje nečistoće i povrati ih na obalu. Bio sam prinuđen da properem kondom, jer u traganju prstima po mraku nabasah baš na jedan; presuo sam iz dlana Kasandru u takav privremeni boravak. Avaj! Čim sam uzeo da vezujem čvor tamo gdje je kondom bio ojačan kružnim gumenim obručem, cefalopoda se nanovo uznemirila budući izašla iz potpunog mraka. Našla se ne toliko na mjesecini koliko na svjetlosti potekloj od nebeskih věsti u preletu. Počela je da kruži po nevelikom prostoru, gore-dolje po kondomu. Smirila se in the teat u spremištu za sjeme: uvukla je osam sićušnih pipaka u ljušturu. Ljuštura joj je bila nalik onoj u nautilusu, samo mnogo, mnogo manja.

Tek tada sam podigao pogled. Sa zapada na istok, nikad obratno, kretale su se nebeske patrole. Do te predsezonske večeri obično je letjela po jedna svijetleća věšt preko horizonta. Tek nakon 5 do 10 zalivskih minuta za njom se pojavljivala druga na potpuno istoj ruti. Ovoga puta pak, kretale su se one jedna za drugom, slične markirajućoj tanadi. Bile su bešumne, primjetne po periodičnom treperenju crvenkastih svjetlosti, brze. Brodile su nebom iznad otvorenog mora, ali je sa zemlje

izgledalo kao da presijecaju liniju poluostrva Sveti Nikola. Ta linija tvorila je pravac zapad–istok.

Znao sam da na vijestima u 06.00 neću čuti ni za kakvu novu vojnu akciju Ujedinjenih zemalja preduzetu protiv zemalja otpadnica, zato sam se vjerovatno osjetio bespomoćnim. Nisam sa zemlje mogao navijati, ruku uzdignutih k nebu: Bombardujte ih sve! I palestinske teritorije, i libanske, i sirijske; saudijske, katarske, emiratske, jemenske i omanske, egipatske, somalijске, iračke, iranske, pakistanske, indijske i indonežanske... Nisam niti mogao sa zemlje vapiti: Dànu, poštedite makar nevin narod...! Osjetio sam se smiješnim, pomalo. Jer, na što li će to ličiti kada me usnimljenog digitalno uvećaju, toplotni crveni film mojih kontura kada pretvore u boje uz pomoć obalne svjetlosti potekle od bijelih pedoča, te kada se na ekranu kompjuterske věsti, somewhere above, ja budem promovisao sve sa kondomom punim morske vode! Kasandru, u dnu extra thin spremišta predviđenog za ljubavno sjeme, mislio sam, neće biti u stanju da primijete. Ipak, nikad se ne zna. Vraćam se iz Budve, glavnog grada najjužnije od četiriju ujedinjenih zalivskih komunitadi. U etno košulji što sam je netom pazario u tamošnjem Starom gradu.

Za koji dan trebalo je da zvanično počne sezona, mislio sam. Ako je suditi po povećanoj pozornosti odozgo, ako je suditi po porezima za koje se šuška da se, u ime takse povodom noćnih atrakcija na relaciji Zapad–Istok imaju razrezati retroaktivno kad sezona konačno mine, svijet postaje sve skuplje mjesto za život. Porezi su se sakupljali i iz Boke Kotorske, samostalnog, suverenog i međunarodno priznatog – entiteta, sačinjenog iz Budvanske, Tivatske, Hercegovačke i Kotorske komunitadi. Ono, porez je sakupljan i iz svake druge postmoderne državotvorno prostorne sprdnje.

Debelo me je meso zaboljelo od sjedenja na neudobnom kamenu, a vrat od nabiranja bešumnih věsti u preletu. Svitalo

je kada su opet nastavile po starom, na svakih 5 do 10 minuta krstariti, one by one, iznad poluostrva Sveti Nikola.

Jutarnje ptice počele su se oglašavati; pratio sam pogledom putanju posljednje patrole što se oko 05.00 h pojavila iznad poluostrva i na pola puta nestala; utopila se u plimu svjetlosti, hrleći ka istoku. Nikad ka zapadu. Vidio sam ribarske barke oko ostrvske Miholjke prevlake. More je bilo mirno. Zapljuskivalo je žalo, lagano tjerajući sitan šljunak naprijed, potom nazad.

Wush, wush, sounds.

Odvezao sam šnir na plavo-bijeloj etno košulji, svukao je preko glave, potom se drugi put te večeri izuo, pa su na red došle pantalone i donji veš. U lijevu sandalu stavih kondom s nešto mora i cefalopodom Kasandrom. Pronašao sam, zatim, na divljoj plaži jednu oveću životinjsku kost; uhvatih je desnicom, da vidim kako mi pristaje, a onda se uzeh penjati do magistrale, do one spomen-ploče. S tog je mjesta, zaista, pucao hvale vrijedan pogled na Zaliv, naravno, ne na cijeli, jer se cijeli Zaliv samo iz visina mogao u oku sastaviti. Svejedno, sjeo sam na desnu petu, zagolicao je jajima, i uzeo da udaram onom koskom po magistrali, da dobujem isprva nečujno, *tak*, potom jače, *tak-tak*, da bih na kraju nebeskim, a sad već dnevnim pozornicima priuštio toplotnu sliku razularenog, pobiješnjelog čovjekolikog stvorenja kadrog sloviti: *Tak, ta-ta-tak, tak, tarak, tarak-tarak, ta-ta-tak, trrrak, trrrak, trrrak, tak-tak!!!*

– Mamu vam jebem da vam jebem!

Toj je sceni, držim, nedostajala još samo Štrausova muzička zavjesa.

2

Jebeno, mislio sam. Mnogo sam imao posla. Ljeto je! Zašto mi Parteli nije javio makar dan-dva ranije? Popizdio sam. Nevoljno sam ušao u helikopter. Drugi su me poslovi čekali. Svuda duž Zaliva.

– Moja je priča skupa – rekao sam mu bez mnogo uvijanja.

– Ok.

– Kad izgovorim tekst u pozadini vaših digitalnih pokretnih foto-slika, turizam može i da krepa, priča opet ostaje antologijska.

– Ok.

– Plaćate po riječi tekstualnog vodiča.

– Ok.

– Evro po riječi, evro i pô po složenici.

– Ok.

– Citatna mjesta računaju se duplo.

– Ok.

– Metafore koje će postati razumljive vremenom, posebno se tarifiraju.

– Ok.

– Ako mi se digne i ako u Perastu poželim da u konobi „Kon-te“ ručam oradu pečenu na gradelama podloženim lozovim prućem uz prilog od morske salate, ješću.